

אלכסנדר פופ מסה על הביקורת פרק שני מאנגלית: צור ארליך

אלכסנדר פופ (1688-1744)

אלכסנדר פופ (Pope) נולד בלונדון ב־1688 להורים קתולים. חודשים מעטים לאחר לידתו אירעה "המהפכה המהוללת", שסילקה סופית את הקתולים מעמדות השפעה באנגליה. כקתולי נשללו מפופ הצעיר הזכות ללמוד באוניברסיטה והאפשרות לקבל חסות-פטרון כאמן צעיר. הקשיים הללו עודדו אותו לבנות את עתידו ואת מעמדו במו ידיו: כנער הקדיש את זמנו לקריאה אינטנסיבית, כמתבגר יצר קשרי רעות עם סופרים ומבקרים, וכגבר צעיר הבטיח לעצמו עצמאות כלכלית לכל חייו בזכות הצלחתם המסחרית של תרגומיו ליצירות הומרוס, האייליאדה והאודיסיאה.

עיקר שירתו המקורית, זו שהקנתה לו את מעמדו כמשורר החשוב ביותר של התקופה, היא שירת שנינה סטירית. אין פלא בכך, כפי שאין פלא בכך שעשה הון מתרגום הומרוס, שכן שנות פעילותו של פופ הן שנות השיא והבשלות של הניאור־קלסיציזם האנגלי, שהשנינה, ההפתעה, האלגנטיות, ההישענות על דגמים יוונים-רומיים וההקפדה הזינרית הן מערכיו הבסיסיים. שנינה זו, wit, היתה בסביבתו הפואטית של פופ מושג תיאורטי מרכזי, אך לא לגמרי מוגדר. כשב"מסה על הביקורת" שלפנינו מופיעה המילה הזו, היא מיתרגמת כשירה, יצירה, דמיון ספרותי, ברק, ברק-כזב, כישרון – וכמובן שנינה כפשוטה: מענה לשון מפולפל, חד ומכתמי. השיגיון הלשוני הזה מגלם היטב את רוח התקופה. פופ חיבר את "מסה על הביקורת" כשהיה נער־ספרות בן עשרים, עובדה מדהימה ממש לנוכח הידע העצום המשוקע ביצירה, כושר ההבחנה הבשל המופנן בה והתובנות הפסיכולוגיות שהיא מציעה. מדריך המבקרים הפיוטי הזה

הוא סיכום אקלקטי למדי, מכיר-במורכבויות, מיישר-הדורים ולא-אורתודוקסי של עקרונות המחשבה הביקורתית הניאו-קלסית. כיצירה שמטרתה סיכום ואיחוי, היא שואלת במישרין ובלי בושה טורים שלמים כמעט מיצירותיהם של משוררים מסאים קלסיים ובראשם הורטיוס בעל "אמנות השירה", ושל ממשיכיהם הניאו-קלסיים מן המאה השבע-עשרה, בפרט ניקולה בונאלו (ראו לעיל, עמ' 214) וגיון דרייֶן.

"מסה על הביקורת" (הופיעה ב-1711) היא הרבה יותר ממסה על ביקורת במשמעה הצר של המילה. שני פרקי הקצרים – הראשון והשלישי – דנים אמנם בעיקרם בהגדרת תפקידו של המבקר, בסגולותיו האישיות הרצויות ובכישורים הנדרשים ממנו – אך הפרק השני הוא במידה רבה מסה על השירה בכלל: פופ מבקש לתת בידי המבקר כלים לשיפוט מיטבי של שירה, ומסביר לו לפיכך שירה טובה מהי. יותר מפרקי הפתיחה והסיום, פרק זה מכיל טורים שהיו לאמרות כנף שגורות בפי דוברי האנגלית, ובהן "אנושי לשגות – ואלוהי לסלוח". זהו הפרק שתירגמתי. הוא תופס כמעט מחצית מ-744 טורי המסה.

כמו רוב יצירותיו של פופ, ורבות מיצירות התקופה בכלל, המסה כתובה במשקל הקופלט ההרואי. משקל זה עשוי צמדי טורים (קופלטים, או דו-טורים) שרובם עצמאיים תחבירית, ושואפים אל המכתמיות. לעתים נוסף לדו-טור טור שלישי בעל חרוז זהה. משקל הטורים הוא פנטמטר ימבי, המשקל השכיח ביותר בשירה האנגלית. הלשון האנגלית מתאפיינת כידוע במילים מעוטות הברות, להבדיל מן העברית – וכדי שלא להיאלץ להחסיר חלק משמעותי מן הנאמר במקור, נהגתי כמו שנהגו רבים והוספתי ימב, שתי הברות, לכל טור, באופן היוצר משקל אלכסנדרני. הטורים, לעומת זאת, מקבילים אחד לאחד לאלה שבמקור.

צ"א

מְכַל הַמְכַשְׁלוֹת שֶׁנֶאֱסָפוּ לְקִשׁוֹר
צָעִיף עַל פְּכָחוֹנְנוּ, לְעֵקֵב מִישׁוֹר –
אֶחָת יֵשׁ, שִׁיְדָה חֲזָקָה עַל חֻלְשֵׁים:
הַגָּאוֹה, סִגְלָה עֵקֶשֶׁת שֶׁל טַפְשִׁים.
לְמָקוֹם שֶׁהַמְצוּי אֵינוֹ מִזֵּן רְצוּי
הִיא בָּאָה, דֶּרֶךְ טֹבֵעַ, בְּתוֹרַת פְּצוּי.
בְּנֶפֶשׁ, כְּמוֹ בְּגוּף, יֵשׁ חֵק בְּלִתֵּי עֵבִיר:
כְּשֶׁאֵין לְחוֹת וְדָם, יֵשׁ נָאֵד מְלֵא אוֹיֵר.
בְּהֶעֱדֵר תְּבוּנָה, כְּשֶׁהֵנִיצוּץ עֵרִיק,

הגאווה תופסת את מקום הריק.
היא כֶּעָנַן – שאם השכל מסלקו
זורחת האמת כשמש על הכל.
חשד בעצמה, ואת פגמיה שגדה
ילמד מפל חבר, וגם מפל שונא.

כל סיג בהשפלה הוא סכנת סכלות;
גמע עד גמירא מעין פייריה' – או לא-כלום.
תשתה שם רק כוסית ומוחה ירעל,
ואלו מלוא חבית מן השכרות יגאל.
עודנו נערים, המוזות ילהיטונו,
והר האמנות, ההר שלא מתון הוא,
יקרא שנכבשנו – אך שטופים בקרב,
קצרי ראות, נחמיץ את שמאחוריו.
ככל שנתקדם, מה נשתומם לחשף
מראות ומרחבים של דעת לבלי-סוף!
כה נפעמים תחלה, דרכנו אז תוביל
לאלפים התלולים: רקיע לנו שביל,
שלגי העד נדמים כמה שכבר היה,
ולנו עננים מדרך כעת חיה.
אבל, משכבשנו, ברעדה נסקר
את דרך העמל, את מרחבי הקר;
העין תתעלה מכבוד המפעל:
כל אלף צופן עוד רכס וחופן עוד אלף.

שופט משלם יקרא כל יצירת שירה
ברוח אשר בה כתב אותה יוצרה:
יראה את השלם, ולא כל פגם חולף
יתור כשהתעלות תניע את הלב;
חדות גלוי הפגם, חדרה של אף קמוט,
בל תבטל את חן חדות ההקסמות.
אך בקריאה כזאת, קריאה קרירה, גלוחה,

קרחת כראוי, קהה כהלכה,
 מוחלת לפגמים, לוטפת כיראם
 נהיה אמנם נוחים — אף מה אם נרדם?
 בשיר וגם בטבע את הלב יפעים
 לא פרט קטן או קטע. לא הם היפים.
 לא אף ולא עפעף בלבד, אלא פרצוף;
 הפרי המשתף, כוחו של הצרוף.
 לכן אל מול כפה, בהזקף ראש רומה
 אל כליל פלאי תבל, אל כליל פלאיה, רומא² —
 אל פרט, אל מסים, העין לא תשעה,
 כי מאחד יבוא אליה המראה.
 לא ארף, רחב, לא הגבה האדיר —
 רק השלם: נועז, וכוֹ-בזמן סדיר.

ליצירה בלי פגם אל יצפה אדם,
 כי לא תהיה כזאת, ואין, ולהד"ם.
 אתר את מטרתו של הכותב, כי אין
 ביצירתו יותר ממה שהוא כגון —
 ואם האמצעים נותנים לה את חילם
 מחא כפים, גם אם לא הכל משלם.
 סופר נבון, כמותו כגון המעלה,
 שוגה קטנות, כדי לחסך שגיאה גדולה;
 הנח לחקיהם של נוקדני זוטות,
 כי בזוטות כאלה שבח הוא לטעות.
 כשמבקרים רואים באמנות רק כלי,
 הם מכפילים לפרט קטן את הכללי;
 סחים על עקרונות, אך משבחים דעה,
 ומקריבים הכל על גחמה תועה.

אומרים שאיש לה-מנשה יום אחד בהיר
 פגש פיטן אחד בדרך אל העיר.
 ידען-חכמן כמו דניס³, וכמותו חשבון,

שוחח עם המְשׁוֹרֵר על תֵּאֲטִרוֹן יָוֵן,
 וְלִסְכוּם גִּדְף: סְתוּמִים כָּל הָאֲרִטִיסְטִים,
 הֵם מְעִזִים לְסֻטוֹת מְעַקְרוֹנוֹת אֲרִי־סוֹ.
 מְשׁוֹרְרֵנוּ שֵׁשׁ: שׁוֹפֵט נֶאֱוָר מִצָּא;
 שְׁלַף אֶת מַחְזוֹהוּ, וּבִקֵּשׁ עֲצָה.
 מָה דַעַת הָאֲבִיר עַל הַמְּבִנָה שְׁלוֹ,
 דְּמִיּוֹת וְעֲלִיָּלָה, הָאֲחֲדִיּוֹת, מָה לֹא.
 כָּלֶם עַל פִּי הַחֶק, פְּרִטְיוֹ וְשַׁעוּרְיוֹ,
 דָּבָר לֹא נֶעְדָר — רַק לֹא הִיָּה שֵׁם קָרֵב.
 — "מָה, אֵינִן שׁוֹם קָרֵב?" קִיחוֹט מִיַּד שְׁבַר שְׁתִּיקָה.
 — "כֵּן, אֵינִי. לְבַל אֲמָרָה אֶת הַפּוֹאֲטִיקָה".
 "בְּשׁוֹם פְּנִים וְאִפְּנִי!" סָח דוֹן בְּחֻמָּה,
 "סוֹסִיס וְאֲבִירִים — חוֹבָה עַל הַבְּמָה."
 — "בְּמָה לֹא תִכְלָכַל לְהֶקַּע עֲצוּם כְּזֶה."
 — "פִּנָּה מִיִּשׁוֹר, וְשֵׁם הַצַּג הַמַּחְזוֹה."

כֵּן, מְבַקְרִים חוֹרְצִים מִשְׁפָּט בְּגַחֲמָה:
 בְּקִיָּאִים אֲבָל קֵהִים, נוֹחִים אֶךְ בְּלִי חֻכְמָה,
 שְׁמַגְעִים הוֹרֵס וּמְדַעֵם מִשְׁחִית
 כִּי עֲנִיָּנָם נָתוּן רַק לְמַמְד יָחִיד.

קָחוּ לְמִשְׁלַל אֶת אֱלוֹ שִׁיבִיטוֹ רַק
 אֶל זִיו פְּנֵי הַשְּׁנִינָה, אֶל זֶהַר הַבְּרָק.
 הֵם יִגְמְרוּ הַלֵּל וּיִזְמְרוּ נִרְצָה
 עַל יִצְרָה נּוֹצֵצַת בְּמִשְׁקֵל נוֹצָה.
 כְּמוֹ צִיָּרִים חֲסְרֵי יְכֹלֶת לְשִׁרְטֻט
 אֶת חֵן חִיּוּנִיּוֹת הַטְּבַע הָרוֹטְט,
 הַמְּפִיזִים, לְכֹן, שְׂכַבְת זֶהֱב דִּקָּה —
 כֶּךָ מְשׁוֹרֵר כּוֹשֵׁל פּוֹנָה לְהַבְּרָקָה.
 שְׁנִינָה טוֹבָה תִּצְיֵג אֲמַת שְׂכָבֵר נְסוּהָ;
 תִּכְנָה יָשׁוּן, מְכָר — אֶךְ חֲדוּשָׁה: נְסוּחַ.

הַקְרָקַע בְּמוֹחָנוּ לֵאמֹר מִזְמַן הוֹכַנָּה,
וְכִךְ כָּל הַמְבִיט בָּהּ — בֶּן דָּקָה שֶׁכָּנַע.
כָּשֶׁם שְׁגוּף מוֹאָר יִבְלֹט בִּיְדֵי צְלָלִית,
כִּךְ גַּם פְּשֻׁטוֹת צְנוּעָה אֶת הַשְּׂנִינָה תְּבַלִּיט.
כִּי כִּמוֹ דָם בְּגוּפִים — שְׂנִינָה בִּיצִירוֹת:
הַשְּׁפַע הַמִּפְרֵז עֲלוּל גַּם לְהֵרֵג.

עַל פִּי אֵיכוֹת הַלְבוּשׁ נְשִׁים דְּנוֹת גְּבָרִים,
וַיֵּשׁ שֶׁכֶךְ מִמֶּשׁ שׁוֹפְטִים גַּם הַמְּבַקְרִים.
מִחֲמַאתֶם תִּמְיֵד אֶל הַסְּגָנוֹן תְּעוּט
וְלֹא יִשְׁגִּיחוּ כָּלֵל בְּתִכְן וּמַהוּת.
מְלִים הֵן כְּמוֹ עֲלִים: כִּשְׁהֵם גְּדִלִים בְּשִׁפְעַ
צוּמְחִים פְּחוֹת פְּרוֹת. אוֹ אֲמָרִים — אוֹ שֶׁפֶר.
צַחְצַחַת שֶׁפֶת־כֶּזֶב דּוֹמָה לְמִנְסָרָה
הַמְתִּיזָה סָבִיב אֶת שְׁלָל צְבָעֵי הַסָּרֵק
וּפְנֵי הַעֲצָמִים אִזּוֹ מִתְמַזְגִים לְבָלִיל
בוֹהֵק וְסִגְוֹנֵי אֶךְ מִטְשֻׁטֵשׁ כְּלִיל;
וְהַבְּעַת־אֲמַת דּוֹמָה לְאוֹר הַשֶּׁמֶשׁ:
מְזַהֵר וְאֶךְ מְזַהֵב, כְּרִי יוֹצֵר מִשְׁמָא,
אֶךְ מִשְׁמֵר הַכֵּל, כְּלִי לְעוֹת גַּם שְׁמִץ.
מְלִים הֵן הַלְבוּשׁ לְמַחְשָׁבָה. הֵן בֶּרֶךְ
שֶׁאִם יִהְיֶה מִתְאִים, יִהְיֶה גַּם מְכַבֵּד.
נְסוּחַ מְהֵרָה לְחִדְדוּרֹן פְּחוֹת
כְּמוֹהוּ כִּכְן כֶּפֶר בְּמַחְלָצוֹת מְלָכוֹת.
נוֹשָׂאִים שׁוֹנִים דּוֹרְשִׁים גַּם סְגָנוֹנוֹת שׁוֹנִים:
בְּכֶפֶר לְבַשׁ פֶּשֶׁתָן, וּבְאֶרְמוֹן — שְׂנִי.
יִשְׁנֵם הַמְתְּהַדְרִים בְּמֵלָאֵי מְלִים עֵתִיק:
הַתִּכְן חֲדָשְׁנִי, אֶךְ קִדְמוֹנִי הַתִּיק.
לְכָלוּם הַמְאֲלֵץ הַזֶּה, לְשֹׂאֵט הַדְּחָק,
הַבוּר יִמְחָא כְּפִיּוֹ, וְהַמְשַׁכֵּיל יִשְׁחָק.
הֵם כְּטָרוֹן פְּנִגּוּזוֹ מִן הַמַּחְזָה,⁴

שֶׁהַתְּגִנְדָּר בְּמַעֲלֵל — גִּנְדָּר קֶצֶת מְבוּזָה,
כִּי לֹו עֲדָפֹן, הִיָּה מִזְמָן זֹרֵק אֶת זֶה.
בְּמִיֻּטָּם — חֲקוּי הֵם לְשָׁנִים עֲבָשׁוּ,
קוֹפִים כְּקָדְמוֹנֵינוּ שְׁדוּבְלֵט לְבָשׁוּ.
מְלִים, כְּמוֹ מְלִבוּשִׁים, כְּפוּפוֹת לְצוֹ אֶפְנָה:
רַחֵק מִחֲדָשְׁנִית, אֶף בְּרַח מִן הַיִּשְׁנָה.
אֶל תִּנְסָה רֵאשׁוֹן, שְׁכֹן אֵינְךָ דְגָמָן —
וְאֶל תִּהְיֶה הֵהוּא שְׁלֵא עוֹזֵב בְּזָמָן.

אֶךְ רַב הַמְּבַקְרִים עוֹבְדִים עַל פִּי סְפִירָה:
אֶצְלָם חֶלֶק מוֹל גַּם שְׁקוּל לְטוֹב מוֹל רַע.
קִסְמִיָּה שֶׁל הַמוֹזָה מְרַבִּים מְשַׁקֵּל,
אֶךְ לְשׁוֹטִים תִּקְסָם רַק בְּאַחַד: בְּקוּל.
הֵם מְטַפְסִים אֶל הַר פְּרִנְסוֹס הַנִּשְׁגָּב
לְשֵׁם צִלְצוּל נְעִים; הֵם כְּמוֹ צִלְזוֹן-אֲגַב
שְׁבֵא לְכַנְסִיָּה מְטַעֲמֵי עוֹגָב.
שְׁלֵמוֹת הַהֶבְרוֹת⁵ קְרוּשָׁה לָהֶם; תְּכוּפוֹת
הַתּוֹצְאָה הִיא, הֵה, צְבֵא הֶבְרוֹת פְּתוּחוֹת,⁶
רְצִי מְלוֹת מְלוּי שְׁשֻׁט לֹו כֹה בְּסֵט,
קֶצֶר תּוֹ, צֵר קוּל, חֵר גּוֹן — מִי בּוֹ לֹא קֶץ אֵין שֵׁאת!
תִּבַּת פְּעֻמוֹנִים לָהֶם, שְׁמִנְבָּאָה
עַל פִּי חֲרוֹז קוֹדֵם מֵה חֲרוֹז הַבֵּא.
בְּכָל מְקוֹם שְׁבוֹ "כְּנִפֵי רוּחוֹת אָבִיב",
תְּבוֹא שׁוֹרָה עוֹקֶבֶת עַל "שְׁלֹוֹה סְבִיב";
וְאִם יִהְיֶה שָׁם גַּם "מֵה יִיף אָבִיב רֵאשׁוֹן",
יִגִּיעַ חֵישׁ מֵהַר, וְלֹא לְשׁוֹא, "לִישׁוֹן".
וְלִבְסוּף, יְחִיד, יְבוֹא קוּפְלֵט: אֶגוֹד
בְּמִיֻּן דְּבַר כְּלוּמֵי הַמְתַּקְרָא הַגּוֹת,
מְתוּחַ, בְּלִי סְבָה, עַל פְּנֵי אֶלְכַסְנֵדְרִין:
נִחַשׁ נִכָּה אֶרֶךְ, אֲטִי לְמַהֲדְרִין.⁷
שְׁיֵת־עֲנָגוֹ לָהֶם. אֶתְהָ, מוּטָב, בְּקֶשׁ

לְבָרַר אֶת הַרְהוּט מִן הַפֶּתֶלֶת־לֵעֶקֶשׁ,
 וּלְהַלֵּל שׁוֹרוֹת הַמְקִימוֹת אֶת בְּרִית
 הָעֵז וְהַמְתוּק הַדְּנֵה־אִם־וּוֹלְרִית.⁸
 לְשֵׁם קְלוֹת כְּתִיבָה צְרִיךְ לְהִתְמַחֹת,
 כְּמוֹ שְׁקִלוֹת תְּנוּעָה הִיא פְּרִי לְמוֹד מְחוּל.
 אִין דִּי בְכֶךְ שְׁצַלִּיל הַשִּׁיר יְהִיֶה רְהוּט:
 בְּצַלִּיל צְרִיךְ לְשִׁמְעַ הַד לְמִשְׁמְעוֹת.
 יְהֵא נֶא רַךְ־מְלִמוֹל בְּהִתְפַּנֵּק צְפִירִי,
 עֵת יִכְבוּ מִי פֶלֶג אֶל אֲגַם קְרִיר —
 אֲךְ כְּשֶׁנַּחֲשׁוּל זְקוֹר יִרְצֵץ רֵאשׁוֹ אֶל צוֹר
 יִרְעַם הַשִּׁיר, יִרְעַשׁ, יִרְתִּיחַ בְּחֻצְצוֹר.
 כְּשֶׁאֵיִקֶס⁹ מִתְאַמֵּץ לְזֶרֶק סִלְעַ עֵנֶק
 תִּכְבֵּד גַּם הַשׁוֹרָה. תִּיגַע. תִּזְחַל. תִּנְאַק.
 לֹא כֶךְ הוּא כְּשֶׁקְמִילָה,¹⁰ קֶלָה מִכָּל קָיִם,
 רוּחַפֶת עַל קָמָה וּמְרַפֶּרֶת עַל הַיָּם.¹¹
 רְאוּ כִי־צַד הַפְּלִיא עֲשׂוֹת זֹאת טִימּוֹת־אוֹס:¹²
 הַחֲלִיף בֵּין רְגִשׁוֹת בְּהִנָּפֶת מִטְהוּ!
 פֶּה בֶן הָאֵל מְלוּב¹³ בּוֹעֵר בְּלֶהֱבָה
 שֶׁל רוּחַ קָרֵב — וְשֵׁם נִמְסַ בְּאַהֲבָה;
 כָּאֵן בְּעֵינָיו זוֹהַר נִיצוֹץ שֶׁל זַעַם פָּרָא —
 וְכָאֵן עֵינָיו דְּמָעָה וְאַנְחָתוֹ נִשְׁבֶּרֶת.
 מוֹקְדוֹן הַדְּבִיר פְּרָסִים וַיּוֹנִים כְּלִיל,
 וְאֵלוֹ הוּא עֲצָמוֹ הַכְּנַע בִּידֵי הַצְּלִיל.
 כִּי כּוֹחַ הַנְּגוּן עַל כָּל אֲזוּנִים עוֹז,
 וּדְרִיָּדִן בְּדוֹרוֹ כְּטִימּוֹת־אוֹס אָזוּ.

אֶל תְּדַמֶּה לְאֵלוֹ שְׁאִבְרוּ מְדָה,
 שְׁטוֹב לָהֶם מְדֵי אוֹ רַע לָהֶם מְדֵי.
 יֵשׁ שְׁבַפְגָּם זַעוּם יִפְלִיאוּ מִכְּתָם:
 גְּאוּתָם גְּדוּלָה, אוֹ שֶׁשְׁכָּלָם קִטָּן.
 הִלְלוּ בְּטִנְיָהֶם דְּבַר לֹא יַעֲכְלוּ;

הם יבְּחִלוּ בְּכָל וּמְזוֹנֵם הוּא כְּלוּם.
אך גם הַתְּלֵהבוֹת עוֹדֶפֶת הִיא עוֹנוֹ:
הַמְעַרְיץ טַפֵּשׁ הוּא; הָאוֹהֵד – נְבוֹן.
כֶּשֶׁם שֶׁעֲרַפֵּל מְגַדִּיל אֶת הַמְרָאוֹת
גַּם קִהְיוֹן הַמוֹחַ מְגַדִּילֵם מְאוֹד.

יִשְׁנֵם סוֹפְרִים זָרִים שְׂאוֹהֲבִים אֲנָגְלִים
רַק בְּנֵי תְּקוּפָה אַחַת, וְלֵהֶם מִסְתַּגְּלִים.
עַל שֶׁאֵר סוֹפְרֵינוּ הֵם כְּמַעֵט יִטִּילוּ חֶרֶם,
כַּפְסֵל מְאֵמִינִים בְּנֵי כְּנִסְיָה אַחֲרָת.
הֵם מְבַקְּשִׁים לְכֹלֵא בְּכַף אֶת הַבְּרָכָה,
לוֹמֵר לְשִׁמְשׁ אֵיפֹה לְפֹזֵר זֶרְחָה:
לְנַצֵּר אֶת אוֹר קִרְנֵיהָ לְחֻכְמַת דְּרוֹם,
וְלִהְחַשִּׁיד עַל פְּנֵי צְפוֹן אֶת הַמְרוֹם.
הֵן שִׁמְשׁ זֶה הָאִירָה פְּנֵי דוֹרוֹת רְאִישִׁית,
וּמֵאִירָה כְּעַת, וְעוֹד אוֹרָה תְּשִׁית
(עַל אֵף שֶׁכְּמוּבָן שְׂקִיעוֹת יֵשׁ וְזִרְיחוֹת,
יָמִים נְאִים יוֹתֵר וְגַם נְאִים פְּחוֹת).
לְכֵן אֵל תִּשְׁאַלוּ "חֲדָשׁ הַשִּׁיר? יֵשׁ?",
אֲלֵא בְּדַקּוֹ רַק זֹאת: כּוֹזֵב הוּא, אוֹ יֵשֶׁר.

יֵשׁ מְבַקְּרִים שְׁלֵא פְּתַחוּ שְׁפוֹט נְהִיר,
הַמְאֲמָצִים אֶת מָה שֶׁמְקַבֵּל בְּעִיר.
חוֹשְׁבִים וּמִתְבַּטְּאִים בְּלֵי שִׁמְץ שֶׁל חֲדוּשׁ,
וְדַבְּרִיהֶם קִשְׁקוּשׁ שֶׁהוּא רְכוּשׁ נְטוּשׁ.
וַיֵּשׁ אֲשֶׁר שׁוֹפְטִים אֶת שְׁמוֹ שֶׁל הַיּוֹצֵר:
עָלְיוֹ הֵם יִכְתְּבוּ, עָלְיוֹ וְלֹא יוֹתֵר.
מְכַל הָאֶסְפָּסוּף הַזֶּה, הַכִּי יִרְוֵד
הוּא זֶה שֶׁבִּין גְּדוּלִים זוֹחֵל בִּיהִירוֹת,
מְגִישׁ אֶת הַבְּלִיּוֹ, מִיָּן מְבַקֵּר-מְלַצֵּר
שֶׁלְאֲדוֹן נוֹעֵד וְלִחְצֵר נוֹצֵר.

כְּתָבוּ הָיוּ נְדָחִים אֱלוֹ כְּתָבְכֶם בְּזֶ-עֲנִי,
אוּ מְשׁוֹרֵר שְׂכִיר, אוּ סֵתֶם אֶחָד כְּמוֹנֵי –
אֶךְ בְּשֵׁרוֹת אֲרוֹן, שׁוֹנֵה יִהְיֶה הַדִּין:
אָח, אֵילֵי הַבְּרָקוֹת! אֵיזָה סִגְנוֹן עֲדִין!
מִפְּנֵי הַדֵּר קָדְשׁוֹ כֹּל פָּגַם בְּשִׁיר יְמוֹג,
כֹּל בַּיִת יִתְעַלֶּה, יִהְיֶה פֶתְאוֹם עִמָּק!

הַחֲקִינֹת, אֶפּוֹא, הִיא דָּגֵל הַוּוּלְגָרִים;
וְהַמְקוֹרִיּוֹת – לְאֲנִינִים אֶתְגַּר הִיא.
אִם בְּמִקְרָה הַצָּדֵק עִם הַמוֹן פְּחוֹת,
טוֹעִים הֵם בְּמַכְוֵן, פְּשוֹט לְשֵׁם יַחֲוֹד.
פוֹרְשִׁים וּמִתְפַּלְגִּים, עוֹמְדִים עַל הַחוּמָה,
מְקַלְלִים לְעַד בְּעֶדְף שֶׁל חֲכָמָה.

יֵשׁ שְׂבִיּוֹם קָלֵל אֲבָל בְּלִיל הַלֵּל
וְחֵשׁ תְּמִיד צוֹדֵק: בַּיּוֹם וְגַם בְּלִיל.
הַמוֹזָה כְּפִילֶגֶשׁ בְּעֵינָיו קָלָה:
בְּלִילָה אֵלֶיָּהּ, בְּבִקְרָא אֲמַלְלָהּ.
רֵאשׁוֹ כְּעֵר פְּרוֹזוֹת: חֲלָשׁ, וּבְלִי אֵיתוֹת
מַחְלִיף כֹּל בְּקָר צַד בֵּין שְׂכָל וּבֵין שְׁטוֹת.
וְכֵךְ יִסְבִּיר: מֵאֲמֵשׁ עַד הַיּוֹם הַחֲכִים.
וּמָה מַחְרֵ? יַחְכִּים, עַל פִּי אוֹתָם חֲקִים.
חֲכַמְנוּ מֵהוֹרִינוּ: הֵם שׁוֹטִים, כֶּךָ דְנוּ;
כְּנִינוּ הַגְּאוּנִים יְדוּנוּ כֶּךָ אוֹתְנוּ.
אֵי אִזְ הַתְּקוּטָטוּ אֶסְכּוֹלוֹת כְּנִסְיָהּ.
בְּקִיאוֹת וּקְנָאוֹת הַפְּגִינָה כֹּל סִיעָה.
בְּשׁוֹרוֹת, דָּת, אֲמוּנָה – הֵטְעוּנִים פָּרְחוּ,
אֶף שֶׁהָיוּ דְלִים מְכַדֵּי שִׁפְרָכוּ.
אֲבָל בַּיּוֹם יִרְבְּצוּ סְקוּטוּסִים!¹⁵ וְאֶקוּיִנְסִים!
יַחְדוֹ, שְׂכָנִים טוֹבִים, בְּתוֹךְ אוֹתָהּ וַיִּטְרִינָהּ.
וְאִם שְׁמֵלוֹת הַחֲלִיפָה אֶף הָאֲמוּנָה,

וְדַאי שֶׁהַשִּׁירָה הִיא צְרֻכָּנִית אֶפְנָה.
לֹא פַעַם חִישְׁנֵי הַטַּעַם רְדוּמִים
וְשִׁגְעוֹן חוֹלֵף נְדָמָה כְּכֵן קְדוּמִים;
חוֹשְׁבִים סוֹפְרֵי הַזְּמַן שֶׁשָּׂמֵם יְגוֹן לְעַד,
אֲבָל בְּהַתְעַיֵּף שׁוֹטִים גַּם הוּא יִמְעַד.

יֵשׁ הָרוּאִים עֲצָמָם בְּתוֹר אִמֶּת מְדָה:
אֲצִלֵּם הַמְחַנֵּה מִכְּתִיב אֶת הָעֵמֶדָה.
כְּשֶׁלְּכֹאוֹרָה נִכְרַע לְעֶרְוָה, לְמַחְלָט,
לְבָנוּ לְעֲצָמָנוּ שֶׁבְּתוֹךְ זוּלָתוֹ.
סִיעֵת-סִפְרוֹת תַּחֲפֵף סִיעֵת-פּוֹלִיטִיקָה;
שְׂנֵאָה פְּרֻטִית — עֵתִים שְׂנֵאָה כְּלִלִית תִּיקָה.
עַל דְּרִידָן קָמוּ יַחַד בְּנֵי שְׁלוֹשָׁה זְנִים,
בְּנֵי אֲוֹן: מְבַקְרִים, כְּמָרִים וְטָרְזָנִים;
אֶךְ הַתְּבוּנָה שְׂרָדָה, כִּי סוֹף לְצִים לְסוֹף
וְסוֹף סִגְלַת-אִמֶּת עַל הַגְּלִים לְצוֹף.
אִם דְּרִידָן עוֹד יִשׁוּב עֵינֵינוּ לְהִנְעִים,
עוֹד בְּלִקְמוֹרִים¹⁶ יִקוּמוּ, וְעוֹד מִלְּבוֹרָנִים,¹⁷
וְאִם יַחֲיֶה הוֹמְרוֹס וְיִשׁוּב לְשֶׁאֵג,
יִצוּץ פְּתָאוֹם גַּם זוּלָּוִס¹⁸ מֵאַרְצוֹת הַשָּׂאוֹל.
קִנְיָה תִרְדֵּף כְּצֵל כָּל עֶרְךָ אִמֶּתִי;
אֶךְ מֵהוּ צֵל? עֲדוֹת לְכֵךְ שִׁישׁ מְטִיל.
וּכְשֶׁחֲמָה לֹקָה, הַצֵּל שֶׁבְּשׁוּלְיָהּ
מְעִיד מֵה גַם הַגּוֹף אֲשֶׁר אוֹתוֹ שׁוֹלַח.
בְּנִרְחַח הַחֲמָה הִיא מְשַׁחֲרֶרֶת אֵר
אֲשֶׁר אֶת זֶהְרָה מְסַתִּיר וּמְמַעֵט,
אֲבָל הַיּוֹם עוֹלָה, וְהִיא עוֹלָה לְלֵהֲט,
וְהָאֲדִים, הֵם הֵם, פְּתָאוֹם עוֹנְדִים לָהּ הוֹד.

כְּשֶׁמְשֶׁהוּ זוֹכֵה לְהִיּוֹת זְכוּר לְטוֹב
בְּפִיו שֶׁל כָּל אָדָם — אֲבָדָה תַּהֲלָתוֹ.

מוטב אפוא לפעל באפן מידי:
היה נא לשירה החדשה ירד.
תור הזהב חלף, ואיפה עוד ישנו
כבוד שפאבות שורד עד אלף שנות.
התהלה (חיינו השניים) קטנה:
כיום, אם בגבורות, תמנה ששים שנה.
לשון אבות תקנה, בנים יירקו הבסר,
ודרידן בשבילם יהיה כמו לנו צ'וסר.¹⁹
לכן כשעפרון ציתן ונאמן
מוציא לפעל את מחשבת האמן;
כשארץ חדשה פתאום עושה דברו,
והבריאה אף היא, ממטה ועד רום;
כשמתמזגים צבעיו מספקטרום מתפצל,
וברכות הופכים יחדו לאור וצל;
כשהשנים הבשילו ונטפו עסיס
ובדמיות נמזג מחול חיים מתסיס —
או אז כל הצבעים בוגדים בגידה צבועה,
והבריאה, תפארת האמן, דוהה.

הכשרון אמלל. רק חזותו מטעה,
ובשלה, לשוא, הוא מעורר קנאה.
בעת הנעורים עדין נתפאר
בו, אף ימי הרהב נגמרים מהר
וכפרחי אביב שנפתחים מקדם
מתים הם בעודם פורחים, עוד בקדם.
מה הוא, כשרון השיר הזה, שכה מטריד?
הוא אשתך, אשר מטה לה צבורית.
לה הנה צרה; לשאר — נערצה,
וככל שהיא תתן — רק עוד ועוד נרצה.
התהלה שבה היא תהלת אולת:
נקנית ביסורים, ובלי כאב אוכרת.

חָכָם מְרַחֵק אוֹתָהּ, רָשָׁע אוֹתָהּ שׁוֹלֵל,
וְתָם שׁוֹנֵא אוֹתָהּ, וּבוֹר אֵינּוּ שׁוֹאֵל.
הַבוֹר הוּא יְרִיבוֹ שֶׁל הַמְּבָרִיק אָפוּא;
חֶבֶל שֶׁהִשְׁקֵדָן יִהְיֶה אִף הוּא אוֹיְבוֹ.
מִקְרָם, כְּשֶׁהָיוּ מִתְגַּמְלִים אֶת מִי
שֶׁהִצְטִיזוּ, שִׁבְחִים קִבְּלוּ גַם הַמִּתְמִיד.
הַשֵּׁם שֶׁל הַמְּצַבֵּיא נִתֵּן לְקָרֵב כּוֹתֶרֶת —
אֵךְ חִילִים טוֹבִים קִבְּלוּ אִף הֵם עֲטֻרָת.
כִּיּוֹם, אִם עַד עֲטֻרַת הַפְּרָנְסוֹס בְּאֵת
יּוֹשְׁבֵיָהּ יִזְדָּרוּ לְדַחֵף אוֹתָהּ לְמִטָּה.
חֶבֶה עֲצֻמִּית תְּרַבֶּה קִנְאֵת סוֹפְרִים. זֶה סְפוֹרֵט
חֶבִיב עַל הַשׁוֹטִים, בְּרִיב סוֹפְרִים לְצִפּוֹת.
סוֹפֵר יְרוּד יִחְמִיא רַק בְּגִמְגוּם חוֹר,
כִּי כָּל סוֹפֵר חֲלַשׁ חֲלַשׁ גַּם כְּחֶבֶר.
בְּאֵילוֹ נְתִיבִים, לְאִיזוֹ תֵּהוֹם שְׁפָלָה,
מוֹשְׁכִים אֶת הָאָדָם יִצְרִי הַתְּהִלָּה!
לְתַאֲוֹת כְּבוֹד, לְכֵן, אֵל תִּתְמַכֵּר,
וְשִׁמֵּר עַל הָאָדָם בְּתוֹךְ הַמְּבָרֵךְ.
טוֹב טַעַם עִם טוֹב לֵב — מִזוּג שְׂאִין לְדִלְח;
כִּי אֲנוּשֵׁי לְטַעוֹת, וְאֵלֹהֵי לְסִלַּח.

אֵךְ אִם בְּלֵב אֲצִיל נוֹתֵר מִשְׁקַע כְּאוֹב,
שְׁטָרֵם הַטְּהַר, שֶׁל זַעַם וְתַעִיב,
כִּלָּה אֶת הַחֲמָה עַל פֶּשַׁע, לֹא עַל שִׁיר;
הַזְמַן הָרַע הַזֶּה הֵן בְּפִשְׁעִים עֲשִׂיר.
אֵינּוּ מַחִילָה אִף פֶּעַם לְגִסּוֹת דּוּחָה,
עַל אִף שֶׁהִשְׁנִינָה לְשֵׁם נוֹשֵׂאת אוֹתָהּ;
אֲבָל כְּשֶׁהִגִּסּוֹת בְּשַׁעֲמוּם שְׁלוּבָה
זֶה בִּישׁ כְּמוֹ אֵינ־אוֹנוֹת שְׁלוּבָה בְּאַחֶבָה.
שָׁרֵר פֹּה לֹא מִכְּבָר זְמַן שֶׁל שׁוֹמֵן נְעִים,²⁰
וְהַגְּנוֹת כְּסוּ בְּעֲשׂוֹבִים שׁוֹעִים.
יוֹם יוֹם אֵל אֶהְבִּיּוּ הַמֶּלֶךְ שׁוֹב קָרֵב,

אָךְ לֹא אֶל מוֹעֲצָתוֹ, וּבִטָּח לֹא לְקָרֵב.
 שָׂרִים כְּתָבוּ אֶז פְּרִסוֹת, פִּילִגְשִׁים מְשָׁלוּ,
 רוֹזְנִים חִבְרוּ שְׁנִינָה, שְׁנוּנִים קָבְלוּ תְשָׁלוּם.
 גְּבִירוֹת בְּמִסְכָּה הִשְׁבִּיעוּ אֶת יִצְרָן
 צוֹפּוֹת בְּמַחְזוֹת שְׁמַחְבָּרָם חֲצָרָן.
 מָה שְׁמוּלוּ אִי אֶז הִסְמִיקוּ בְּתוֹלוֹת
 הַנִּיב אֶצְלָן עֲתָה חִיּוֹךְ — הָא וְתוּ לֹא.
 אַחַר כֵּךְ בֵּן עִם זֶר הָיָה פֹה לְשָׁלִיט,²¹
 וְלִסּוֹצִינּוּסִים²² יִבֵּשׂ אֶת הַשְּׁלוּלִית.
 אָךְ אֶז כְּמָרִים כּוֹפְרִים עִם תְּקוּנֵי קְלוּקָל
 הֲצִיעוּ גְּאֵלָה קְלָה בְּמַחִיר נִקָּל,
 וְלִנְתִינֵי הָאֵל הֲצַע לְדָרֵשׁ זְכוּיֹת —
 פֶּן אֱלוֹהִים יַחְלִיט מַחְלָט מְדֵי לֵהִיוֹת.
 דְּלוּל הַקְדָּשׁ כְּמוֹ דְּבַק בְּכָל דְּרָשָׁה,
 וְחִנְפָּה עִמוֹ כְּבִשָׁם לְרִשָׁע.
 טִיטְנִים קְלֵי עֵט הִטִּיחוּ כְּלִפֵּי שְׁמִיא,
 וְעֵתוֹנוֹת פְּלִסְתֵּר בְּרִשׁוֹת הַחַק אֶז חִיָּה.²³
 בְּהֵם, הַמְּבַקֵּר, כְּלָה אֶת רַעְמִיָּה,
 שְׁלַח אֶת רַמְחָה, וּכְלָא אֶת רַחְמִיָּה!
 רַק אֵל תְּנַהֵג כְּמוֹתָם, שְׁבַחֲיוּךְ כּוֹפֵר
 מִיַּחְסִים זָרוֹן לְשִׁגְגוֹת סוֹפֵר;
 כִּי הִנְתָּעֵב רוּאָה תְּמִיד תְּמוֹנָה נִתְעַבְתָּ,
 וְהַעוֹלָם צָהֵב כְּעֵין חוֹלָה צָהֵבֵת.

¹ המעיין המקודש למוחות, בנות פייריה שלרגלי האולימפוס.

² נראה שהכוונה לכיפה של קתדרלת פטרוס הקדוש, שעיצב מיכלאנג'לו.

³ ג'ון דניס (1657-1734), מבקר בעל שם ומומחה לתיאטרון היווני. לאחר פרסום "מסה על הביקורת" פירסם חיבור חריף נגדה — יש אומרים שבגלל אזכורו הלעגני כאן.

⁴ דמות ממחזהו של בן ג'ונסון, "Every Man out of His Humor" (1599).

- ⁵ פופ מבקר כאן את אלו הפוסלים את הנוהג של משוררים אנגלים לדלג לעתים על תנועות באמצעות סימן הקיצור גֶרֶש. לדעתו, קיצורים כאלו מקלים את ההגייה כאשר הם מונעים רצף של תנועות בלא עיצור ביניהן (בפרט כאשר לאחר התווית the באה מילה הפותחת בתנועה, כמו the open).
- ⁶ טור זה, כמו אלה שאחריו (עד הטור "רוחפת על קמה ומרפרפת על הים"), ממחיש בגופו ובצליליו את התופעה הפסולה שהוא מתאר. כך במקור וכך בתרגום.
- ⁷ במקור, טור זה הוא היחיד שיש בו שישה ימבים, כנדרש מאלכסנדרין, בעוד השיר כולו כתוב בפנטמטר ימבי. בנוסח העברי המוצע כאן, כל הטורים הם אלכסנדרניים בני שישה ימבים, קל וחומר שאף זה.
- ⁸ המשוררים ג'ון דנהאם (Denham, 1669-1615) ואדמונד וולר (Waller, 1687-1606) נחשבו בעיני המבקר, המשורר והמחזאי ג'ון דריידן (Dryden, 1700-1631) כמעצבי הבכירים של הקופלט ההרואי האנגלי. לכתבתו של דנהאם הוא ייחס עוצמה, ואילו לזו של וולר – מתיקות.
- ⁹ פופ מכוון כאן לתרגומו של דריידן ל"אנאיס" מאת וירגיליוס. איאקס, הנזכר שם, הוא מגיבורי יוון הקדומים.
- ¹⁰ קמילה, בתולה לוחמת, אף היא מגיבורות "אנאיס".
- ¹¹ פופ מוסיף כאן הברות מעבר למכסה שמקצה לו המשקל, כנראה בניסיון ליצור טור הנקרא בקלות ובמהירות – כהמחשה נוספת לתוכנו.
- ¹² טימותיאוס, מוזיקאי מהעיר תְּבִי, הוא דמות באודה מאת דריידן, "סעודתו של אלכסנדר (מוקדון), או: כוחה של המוזיקה".
- ¹³ אלכסנדר מוקדון, הוא אלכסנדר הגדול, שהוכרז כבן האלוהים בביקורו באורקל של זאוס אמון שבמדבר הלובי.
- ¹⁴ סנט דנס סקוטוס (Scotus, 1308-1265/75), פילוסוף ותיאולוג פרנציסקני.
- ¹⁵ סנט אקווינס (Aquinas, 1274-1225), פילוסוף ותיאולוג דומיניקני, נציגה הבולט של המחשבה הסכולסטית.
- ¹⁶ ריצ'רד בלקמור (Blackmore, 1729-1654), משורר ורופא. תקף את דריידן בטענה שמחזותיו אינם מוסריים.
- ¹⁷ לוק מילבורן (Milbourn), כומר. ביקר בחריפות את תרגומו של דריידן לכל שירת וירגיליוס.
- ¹⁸ זווילוס, בן המאה הרביעית לפני הספירה, חיבר ספר המונה את פגמיהם של האפוסים ההומריים.
- ¹⁹ ג'פרי צ'וסר (Chaucer, 1400-1343), נחשב לגדול משוררי אנגליה בימי הביניים. בעל "סיפורי קנטרברי".
- ²⁰ שנות מלוכתו של צ'רלס השני, 1660-1685, הלא הן ימי הרסטורציה שבאו לאחר תקופת השלטון הפרלמנטרי-צבאי של אוליבר קרומוול.
- ²¹ ויליאם מאורנו' אשר בהולנד, הוא ויליאם השלישי, מלכה הפרוטסטנטי של אנגליה בשנים 1689-1702.
- ²² לליוס סוציניוס (ובאיטלקית Lelio Sozzini, 1562-1525) ואחינו פֶּאוֹסְטוֹ סוֹצִיני (1539-1604) פיתחו דוקטרינה נוצרית, ששללה את אלוהותו של ישוע ואת יכולתו לכפר על חטאים. לדוקטרינה זו היו מהלכים רבים באנגליה של סוף המאה השבע-עשרה, ופופ הקתולי משבח את ויליאם מאורנו' הפרוטסטנטי על שפעל נגדה.
- ²³ "חוק הרישיונות", שהטיל הגבלות חמורות על ענף הדפוס, בוטל ב-1695.